İyi yönetilen risk kriz doğurmaz

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı

« Son dönemde yaşanmakta olan dönüşüm süreci yönetilmesi gereken birtakım riskleri de beraberinde getirmiştir. Bu riskler büyümenin sürdürülebilirliğini doğrudan etkilemekte ve maalesef gölgelemektedir. Birinci ve en temel risk, 2006 yılında milli gelirin yüzde 8'ini aşması beklenen cari açıktır »

Türkiye, toplumun çeşitli kesimlerinin değişik biçimlerde etkilendiği köklü bir dönüşüm sürecinden geçiyor. Milyonlarca insanımız, onbinlerce özel sektör kuruluşumuz ve çok sayıda kamu kuruluşumuzda hakim olan kalıplaşmış düşünme biçimleri değişiyor.

1960'larda özel girişimle tanışan, 1970'lerde sanayi hamlesi gerçekleştirmeye çabalayan Türkiye, 1980'lerde dışa açılmaya, rekabet etmeyi öğrenmeye başlamış, ancak dışa açılmış olmanın gerektirdiği temel reformları yapamayıp, erteleyince, 1990'ları yerinde sayarak, hatta kaybederek geçirmişti. Reformları yapmamanın ağır faturasıysa 2001 kriziyle acı bir şekilde ödenmişti.

1990'larda yapamadığımız yapısal reformlar, 2001'den sonra yapılmaya başlanmış ve bu sayede makro ekonomik istikrarsız ortam, artık ayak bağımız olmaktan çıkmaya başlamıştır. Bu süreçte özel sektör de üzerine düşeni, kendisinden bekleneni yapmıştır. Türkiye ekonomisini son beş yılda, önceki elli yılda gerçekleşen ortalama büyümenin neredeyse iki katı kadar bir hızla kesintisiz büyütmüştür. Özel sektör kaynaklı büyüme, yatırım ve verimlilik artışları nedeniyle, enflasyonun tek hanelere gerilediği bir ortamda gerçekleştirilmiştir.

İstikrar ortamının devam ettirilmesi, bugün geldiğimiz noktada, büyümenin sürdürülebilmesi için gereklidir; ancak yeterli değildir. Yapısal reformlarla çözülmeyi bekleyen daha birçok problem alanı, iş yapma ve yatırım ortamında çok sayıda engel bulunmaktadır. Aksi takdirde büyüme süreci maalesef sürdürülebilir olmayacaktır.

Geçmişteki istikrarsız yıllardan, disiplinden yoksun kamu sektörü uygulamalarından en büyük zararı bizler, yani işadamları görmüştür. Bu yüzden, yarının daha öngörülebilir, daha istikrarlı olmasına biz Türk özel sektörü olarak çok sıcak bakmaktayız. Son dönemde yaşanmakta olan dönüşüm süreci yönetilmesi gereken birtakım riskleri de beraberinde getirmiştir. Bu riskler büyümenin sürdürülebilirliğini doğrudan etkilemekte ve maalesef gölgelemektedir.

Birinci ve en temel risk, 2006 yılında milli gelirin yüzde 8'ini aşması beklenen cari açıktır. Artan istikrar ile birlikte hız kazanan sermaye akımları, dalgalı kur rejiminin uygulandığı bir ortamda, Türk Lirası'nın değerlenmesine sebep olmuştur. Diğer yandan artan enerji maliyeti, cari açığı daha da artırmıştır.

Ancak, cari açık probleminin bir de yapısal boyutu vardır. Son dönemde Türkiye'nin üretim yapısı daha fazla ithal ara girdiye gereksinim duyan bir biçim almıştır. Yükselen sektörlerimizin daha fazla ithalat yapıyor olması da bunun ispatıdır. Bu yapısal sorun ancak Türkiye'nin etkin bir sanayi stratejisine sahip olabilmesi ve yerel kümelenmeleri güçlendirmesiyle aşılabilecektir. Aksi takdirde, cari açık sürekli olarak kırılganlık sebebi olmaya devam edecektir.

2001'den bu yana finansmanında bir sıkıntı yaşamamış olmamız bundan sonra da sorunsuz devam edebileceğimiz anlamına gelmez. Bugüne kadar gerçekleşen doğrudan yabancı sermaye yatırımları ya özelleştirmeler ya da mevcut şirketlerin, özellikle bankaların, hisse satışları kanalıyla gerçekleşmiştir. Özelleştirmeler ve de mevcut şirketlerin hisse satışlarına güvenerek açığın finansmanının ekonomide kırılganlık yaratmadan sürdürülebileceğini önümüzdeki dönemde iddia etmek mümkün değildir.

Bir diğer risk; çok sayıda sektörümüzün ve şirketimizin yeni ortamda başarılı olamaması ve kapanma tehlikesi ile karşılaşmasıyla ilgilidir. Dönüşümün sancılarının en çok hissedildiği alan da burasıdır. Bu geçiş kayıtdışılığı azaltmakla beraber binlerce şirketin kapanmasını da beraberinde getirmektedir. Kapanan şirketlerde istihdam edilen insanların işsizler ordusuna ilave olması sosyal ve ekonomik maliyetler doğurmaktadır. Bu maliyetleri azaltmak için bu insanlarımızı günün ihtiyaçlarına cevap verecek becerilerle donatmak gerekmektedir.

Tarım kesiminde yaşanan daralma bu duruma çarpıcı bir örnektir. İspanya, Portekiz ve Yunanistan'da olduğu gibi Türkiye'de de tarım kesiminin toplam katma değer içerisindeki payı azalmaktadır. Türkiye'de işsizliğin azalmamasının en önemli sebeplerinden bir tanesi de tarımdan kopan insanlarımıza yeni iş olanakları yaratamıyor olmamızdır. Türkiye'nin, beceri dönüşümünü sağlayacak önlemleri almak suretiyle bu sorunu çözmesi gerekmektedir. Aksi takdirde dönüşüm sürecinin kesintiye uğrama ihtimali belirecektir.

İşsizliğin azalmamasının sebeplerinden bir diğeri de çalışma çağındaki nüfusta yaşanan artıştır. İstihdamdaki artış, çalışma çağına ilave olan gençlerimiz ile birlikte tarım kesiminden kopan insanlarımızın tamamına yetmemektedir. Diğer taraftan da nitelikli eleman sıkıntısı yaşamaktayız. Bu bir çelişkidir. İş gücü piyasası bu haliyle dengede değildir. Ne talep, ne de arz karşılanabilmektedir. Beceri dönüşümünün yanında eğitim sisteminin de günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden tasarlanması gerekmektedir. Aksi takdirde Türkiye, sahip olduğu dinamizmini heba etmiş olacaktır.